

לקחה משוב

פרשת בא התשס"ז יוצא לאור ע"י רשת מוסדות "טוב" בראשות הרב יוסף יגן שליט"א בעריכת הרב מנשה צדקה שליט"א

פנינים לפרשה

"כי אני הכבדתי את לבו" (א, י)

רבים התקשו אם כן ניטלה הבחירה מפרעה. מיישב בעל "חוות יאיר" ע"פ משל אודות יהודי שעמד לדין.

בפני שופט גוי בסכסוך שהיה לו עם גוי אחר. חשש היהודי מתוצאות הדיון והקדים ונתן שוחד לשופט. שאל אותו השופט הרי תורתכם אוסרת לתת שוחד לשופט, ענה לו היהודי במה דברים אמורים כאשר שני יהודים לפניו ודעתו שקולה, אז השוחד יטה את דעתו לכיוון אחד. אך כאשר גוי ויהודי באים לפני שופט גוי הרי ברור מראש שדעתו של השופט נתונה לטובת הגוי, ומן הראוי אפוא לתת לו מתת שוחד כדי לאזן את דעתו שישפוט צדק. והנמשל הוא שפרעה לקה ביסורים קשים ואין אצלו בחירה שקולה שהרי היסורים כמעט וכופין עליו לשלוח את ישראל, ועל כן באה ההכבדה כדי להוות משקל נגד ליסורים ולהחזירו למצב של בחירה שקולה. **(בעל חוות יאיר)**

"עד מתי מאנת לענת מפני" (ג, ג)

"כתרגומו לאתכנעא" (רש"י). האדמו"ר ראי"מ מגור אמר כי פעם אמר אביו "השפת אמת" כי ב"אנא ה'" יכולים לפעול הכל. הקהל חשב שכוונתו על "אנא ה' הושיעה נא", ואני הבנתי שכוונתו היתה על "אנא ה' כי אני עבדך" – שבהכנעה יכולים לפעול הכל. **(לקוטי יהודה)**

"מי ומי ההולכים בנערינו ובזקנינו נלך" (י, ח-ט)

פרעה רצה שרק המבוגרים ילכו כפי שאמר: "לא כן לכו נא הגברים". ואילו משה טען שרק מי שמתחזק מנעוריו ללכת בדרך ה' יכול ללכת בדרך זו אף בזקנותו. ועל כך רמז בפסוק שלפנינו, אם בנערינו נלך אז נזכה ללכת אף בזקנותינו. **(רבי משה מקוויניץ)**

בשם הרב כהנמן מפוניבז אומרים: ילד יתום אין לו הורים. אך עם יתום – אין לו בנים. **(עטורי תורה)**

"כי ממנו נקח לעבוד את ה' וגו'" (י, כו)

אלמלא נתנה תורה, היינו למדים גזל מנמלה, עריות מיונה, וצניעות מחתול. (עירובין ק') וזהו הפרוש "כי ממנו נקח" – מן הבהמות נקח לנו דרך עבודת ה'. שעדין אין אנו יודעים במה לעבוד את ה' עד בואנו שמה. **(מלבי"ם)**

"וישאלו איש מאת רעהו ואשה מאת רעותה כלי כסף וכלי זהב" (יא, ב)

יש לשאול שתי שאלות כאן בצווי כתוב כלי כסף וכלי זהב ואילו במעשה כתוב כלי כסף וכלי זהב ושמלות.

ועוד יש לשאול שכאן כתוב איש ואשה ושם כתוב רק ובני ישראל עשו.

ואפשר לתרץ שאלה אחת בחברתה. בצווי שדיבר הכתוב לאיש ולאשה אמר להם לשאול כלי כסף וזהב ולא הזכיר שמלות לפי שאינו ראוי לנשים להתקשט בשמלות של המצריות לפי "המודה האחרונה", אך במעשה שכתוב בני ישראל, דהיינו הגברים, אז לקחו אף מן השמלות לפי שהבגדים של הגברים אין יכול לצאת מוכן קלקול. **(תפארת ישראל)**

"ולמען תספר באזני בנך וכן בנך את אשר התעללתי במצרים" (י, ג)

מדוע רק בכמת הארבה נקט בלשון "למען תספר באזני בנך וגו'?"

משום שבמכה זו נאמר "ואחריו לא יהיה כן", אם-כן כיצד ידעו הדורות הבאים טיבה של מכה זו? רק על-ידי ש"תספר באזני בנך וכן בנך". **(רבי יחזקאל אברמסקי)**

"וכסה את עין הארץ ולא יוכל לראות את הארץ" (י, ה)

ומדוע כפל הלשון, הלוא אם כסה את עין הארץ ממילא אי אפשר לראותה?

לפי המובא במדרש שהביא עליהם ארבה סומין דוקא, משום שהם אוכלים יותר, יתפרש "ולא יוכל לראות" על הארבה, שמחמת עורונו לא יוכל לראות הארץ. **(בשם מהר"ל דיסקין)**

"כשלחו כלה גרש יגרש אתכם" (יא, א)

סח רבי יצחק-זליג מורגנשטרן מסוקולוב: כל מעשה ידידותי וטוב אינו הולך לאיבוד, אלא משריש זרעי אהבה בלב. ואהבה מביאה לידי התקשרות. מכאן שאלמלי היו ישראל יוצאים ממצרים בשל רצונו הטוב של פרעה, היה נשאר בלבם רגש של הכרת-

טובה, וכתוצאה ממנו היה מתפתח בנפשם זיק של התקשרות וגעוועים למצרים.

היה, אפוא, צורך שפרעה יגרש אותם דוקא – "כלה", כדי לנתק את כל הקשרים הנפשיים עם מצרים ויושיבה...

"ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו" (יא, ז)

מעשה ביהודי סוחר שנכנס אצל הרבי ר' מאיר'ל מפרימישלאן והתאונן, שלמרות כל

התחכמויותיו ותחבולותיו, אין ההצלחה מאירה לו פנים.

השיאו רבי מאיר'ל עצת אהוב: "ולכל בני ישראל – לא יחרץ", אין צורך ליהודים בחריצות ובפיקחות יתירה אלא "כלב לשונו", יהיו פיך ולבך שווים, חדל לך מן הקנוניות, ואז אני מבטיחך כי תשכיל ותצליח....

"ואכלתם אותו בחפזון" (יב, יא)

בספרי חסידות מבואר גורם החפזון. משום שבני ישראל שקעו במ"ט שערי טומאה, ואלמלי שקעו גם בשער הני היו אבודים כליל, ושוב לא היתה להם תקומה; ואם היו מתממהמין אז באישון ליל פסח אפילו רגע אחד מיותר – באמת עלולים היו לשקוע בשער זה. לפיכך היתה יציאתם בחפזון גדול, כדי לא לאחר את הרגע האחרון שנותר להצלה.

ברם, מדוע חיכה הקב"ה עד שעת-האפס ולא גאל את בני ישראל בעוד היו שקועים רק בשער המ"ח, וממילא לא היו נאלצים להיחפז?

מבאר זאת הרבי ר' שמואל מסלונים:

כשם שכל צמיחה חדשה מותנית ברקבון גרעין-הזרע שלה, אבל לא רקבון מוחלט, שאם יזרעו חיטה רקובה באדמה לא תיקלט, אלא רקבון כמעט מוחלט, כשנותרה עוד טיפת חיים בגרעין – אחרת אי-אפשר להצמיח מאומה – כך גם היתה גאולת ישראל. יצירתם מחדש כעם-ה' היתה מותנית בהגעתם עד למצב של העדר או אין כמעט מוחלט, שלא תיוותר רק "קוסטא דחיותא" בודדת, ניצוץ קדוש יחיד משער הני, ובמצב כזה דרוש בהכרח לפעול מתוך חפזון....

"ויאמר אליהם וגו' מי ומי ההולכים" (י, ח)

לאחר שמשא עונה לפרעה: "בנערינו ובזקנינו נלך", אומר לו פרעה: "לא כן לכו נא הגברים ועבדו את ה' כי אותה אתם מבקשים". ונשאלת השאלה הרי בשום מקום לא נזכר שבקשתם אכן היתה רק עבור הגברים ועל סמך מה אמר פרעה "כי אותה אתם מבקשים". נראה לומר: שלפי השקפת פרעה אין זה מקובל שפשוטי עם יזבחו זבחים ויקריבו קרבנות. עבודה זו היא מנת חלקם של הכמרים בלבד. ומתוך זה שאתם מבקשים לעבוד את ה' הסיק פרעה שהבקשה מתייחסת רק לגברים ולנבחרים העם ואילו לנשים ולטף אין מה ללכת. וע"ז מגלה משה שיש הבדל יסודי בין אופי עבודת האל אצל ישראל ובין

העבודה אצל העמים. התורה דורשת עבודת ה' בכל מקום. בכל זמן ובכל גיל "בוערני ובזקנינו נלך".

"גם אתה תתן בידינו זבחים ועולות..."
(י, כה)

"וגם מקננו ילך עמנו"
(י, כו)
לכאורה אם משה כבר אמר לפרעה שגם אתה תתן בידינו זבחים ועולות וק"ו שניקח ממה שבני ישראל יקחו את שלהם גם פרעה יוסיף להם, א"כ מהי התוספת וגם מקננו ילך עמנו?

ומפרש האור החיים שמשם רצה לשלול טענה אחת והיא, שאם הולכים לזבוח לה' אין צורך לקחת מהמקנה אלא מה שכשר לזבחה אבל גמלים וחמורים אפשר להשאיר במצרים. על זה אמר משה גם אתה תתן בידינו זבחים ועולות וק"ו שניקח משלנו מה שכשר לזבחה אבל "גם מקננו" שאינו כשר לזבחה ילך עמנו כי ממנו נקח לעבוד את ה' והיינו שאולי יבקש ה' ממנו זבחים ועולות יותר ממה שהבאנו לכן נולד גם את הגמלים והחמורים כדי שנוכל למכרם וליקח לעבוד את ה'.

"ולא אבה לשלחם"
(י, כז)

בשבת הג"ר אהרצ"ק בקשט על כס רבה של לומז'ה, נהגו תלמידי הישיבה דלומז'ה להכנס אליו מידי ליל שבת לשמיעת שיחה מוסרית.

פעם אחת שעה שנכנסו לביתו בשבת פרשת בא, ראוהו מתהלך בחדר הלון וחזור, ומדבר אל עצמו: ... מה חשב פרעה שעה שראה את הנסים הגדולים במו עיניו... תמה בפליאה.

לפתע עמד בלכתו, פנה אל הבחורים ופשט: הוא לא חשב מאומה! רק בהעדר מחשבה יכול אדם לעבור נסים גלויים, מבלי שישפיעו עליו אפילו משהו.

(מפי רבי אהרן בקשט)

"דבר נא באזני העם וישאלו איש מאת רעהו ואשה מאת רעותה כלי כסף וכלי זהב"
(יא, ב)

"אין נא אלא לשון בקשה, א"ל הקב"ה למשה, בבקשה ממך לך ואמור להם לישראל, בבקשה מכם שאלו ממצרים כלי כסף וכלי זהב, שלא יאמר אותו צדיק, ועבדים ועינו אותם קיים בהם, ואחרי כן יצאו ברכוש גדול לא קיים בהם". (ברכות ט, א. הובא ברש"י כאן)

מדוע היה, צריך לבקש כל-כך שישאלו מאת המצרים, ולא הספיק להם רמז גרידא?

אלא, זאת ידעו גם בני ישראל כי רכוש מצרים שייך להם על פי דין, שעל-ידי שנשתעבדו בהם המצרים עשו להם הון רב. ובכל זאת, הכיר הקב"ה בטבעם של ישראל שאינם מסוגלים לעשות מעשה כזה, לקחת ממישהו חפץ בהשאלה על-מנת שלא להחזיר, ואפילו אם הוא מצרי. כי "שארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב". לכך פנה אליהם הקב"ה בבקשה מיוחדת, שיעשו מעשה ויטלו את המגיע להם, למען קיום הבטחתו לאברהם.

(מפי רבי יהושע מהרודנה)

ספס

"שלא יאמר אותו צדיק", היא הסיבה שנתן הקב"ה לביזת מצרים, והתמיהה על כך ידועה, האם רק בשביל כך צריך הקב"ה לקיים ההבטחה, ואלמלא החשש שיאמר

אברהם, האם לא היה מקיים הבטחתו לישראל?

אלא, שלכאורה כל ביזת מצרים היתה מיותרת, שהרי שהיו עתידים לבוז על הים הרבה יותר, ולשם מה ציוה הקב"ה על ביזה זו. אלא רצה הקב"ה שאף באותם ימים ספורים שעד לביזת הים לא יהיה מקום לטענה שכזו. נמצא שהקב"ה בין כה וכה ביקש לקיים הבטחתו, רק משום "שלא יאמר אותו צדיק" גם בימים שבינתיים, הוסיף גם את ביזת מצרים.

(בשם רבי מרדכי סנדד קופשטיין, אב"ד ראדין)

"למען רבות מופתי בארץ מצרים"
(יא, ט)

בגמרא אמרו כי לעתיד לבוא יעשה הקב"ה נסים עוד יותר מאשר מופתי מצרים, שנאמר "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות". והדבר תמוה, שהרי בפסוק נאמר "כימי צאתך", משמע, באותה מידה ולא יותר?

חז"ל אמרו שאין בעל הנס מכיר בסו. אם-כן, גם במצרים לא ראו בני ישראל את כל הנסים שנעשו עמם, וכמו כן גם בעתיד לא יכירו בכל הנסים שיהיו עמם. אמנם, על לעתיד לבוא אמר הכתוב "אראנו נפלאות", משמע שמדבר רק על הנסים שיצליחו לראות מתוך כלל הנסים שיארע להם, ועל אלה הוא אומר שיהיו "כימי צאתך מארץ מצרים", הוי אומר, לא כמספר הנסים שראו בני ישראל במצרים, כי אם כמספר כל הנסים שהיו ביציאת מצרים בפועל. נמצא שהנסים שיתרחשו לעתיד לבוא, במציאות, יהיו יותר מאשר מספרם הכולל ביציאת מצרים. (בשם רבי איצ'לה מוולוז'ין)

"ולא יתן המשחית לבוא אל בתיכם לנגוף"
(יב, כד)

שמאחר שניתנה רשות למשחית אינו מבחין בין צדיק לרשע. (רש"י)

הקשה רבי מנחם-מנדל השני מליובאוויץ: מה טעם היה צורך להיזהר מפני המשחית רק במכת בכורות ולא בשאר מכות שקדמו לה, הרי בכל מכה "ניתנה רשות למשחית"? הוא מותיב והוא מפרק:

כל המכות היה להן יעוד להודיע "כי אני ה'", בעוד שישראל לא היו חסרים ידיעה זו; ואולם מכת בכורות נועדה להשמיד את הבכורים, לא להודיע אותם גדולתו של מקום, במכה זו רצה הקב"ה לכלות הקוצים מן הכרם, וממילא היה מקום לקטיגור שיקטרג "מה נשתנו אלו מאלו" והוצרכו ישראל לאות מפני הגנף...

"לא יחרץ כלב לשונו"
(יא, ז)

אצל בני ישראל לא היה חריץ בין לבם ולשונם. כי אם כפיהם כן לבם כלב, כמו כלב כן לשונם. ובזכות זו נגאלו שלא שינו את לשונם... (רבי יצחק מוורקא)

"ולא ראו איש את אחיו"
(י, כג)

משום שלא ראו איש אחיו אלא כל אחד דאג לעצמו לפיכך לא קמו איש מתחתיו לא התרומם איש מהם מפני המדרגה.

(רבי הניך מאלכסנדר)

"החדש הזה לכם ראש חדשים"

(יב, א)

החודש הזה של ניסן מורה ומגלה לכם כי ראשון הוא לכם לחדשי השנה כלומר

שהקב"ה הוא ראשון לכל התחדשות שבעולם וכל המתחדש הכל מאתו יתברך. (תורת אבות)

"ועברתי בארץ מצרים.. ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים"
(יב, יב)

משה רבינו היה תמה היאך יעבור הקב"ה בכבודו ובעצמו בארץ מצרים המלאה גלולים, שמסיבה זו לא היה יכול משה להתפלל בתוכה. ועל כך אמר לו השי"ת "ועברתי בארץ מצרים" ואם תתמה היאך? "ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים" כלומר בשעה שאעבור לא תשאר כל ע"ז כי הכל יוכרת וכמו שכתב רש"י "של עץ נרקבת ושל מתכת נמסת ונתכת לארץ". (הגרי" מוולוז'ין)

"משכו וקחו לכם"
(יב, כא)

ארבעה ימים לפני החג, ונראה לי משום דלמצרים היה יום אידן בכל שנה ביום ארבעה עשר בניסן למזל טלה ושלשה ימים לפני אידיהם אסור לשאת ולתת עמהם לכן הוצרכו לקחת מהם ארבעה ימים קודם והיינו משכו ידיכם מעבודה זרה.

(חתם סופר)

"והגעתם אל המשקוף"
(יב, כב)

אפילו כשאתם נתונים בשפל המדרגה כאזוב הזה הרי אם מאוחדים ומאוגדים אתם ומוכינים להקריב את דמכם למען היהדות, הרי עשויים אתם להגיע למעלות גבוהות "והגעתם אל המשקוף".

(רבי יחזקאל מקוזמיר)

"חשך"

המדרש שואל: "מהיכן היה אותו חשך? ר' נחמיה אומר מחשך של גיהנם" (שמות רבה וילקוט שמעוני פרשת בא). ותמוה, מה שאלה היא זו? ומה נפקא מניה מהיכן היה החשך?

הגה"צ רבי אליהו אליעזר דסלר זצ"ל הטעים במשל, שיש כאן לקח והוראה לכל מאורעות החיים. ואלו דבריו:

בחור נסע מעירו לעיר אחרת כדי ללמד תורה בישיבה הגדולה מפי רב העיר, הגאון המפורסם ששמעו הולך למרחוק. אם ישאלוהו מדוע בא, ישיב: "כדי ללמוד תורה" אבל אם ישיב: "באתי, משום שהרכבת הביאה אותי" – אין ספק שהוא חסר דעה. ובאמת, מדוע הרי אמת היא, הרכבת הביאה אותו, והתשובה, שאכן היתה הרכבת האמצעי בשרות המטרה, היא תהיה התשובה לשאלה החשובה פחות, איך הגיע לכאן. אבל לשאלה מדוע הגיע – יענה במטרה ובסיבה התכליתית.

דבר זה נראה פשוט מאד. אבל הלואי שהיינו זוכרים אותו במקרינו היומיומיים.

בשעת מחלה, למשל, אנו חוקרים כיצד התפתחה המחלה, מה היו המאורעות שהביאו אליה, האם יצא החולה מביתו ביום קר, כשהוא מזיע – ואיננו שואלים איזה חטא גרם למחלה, מהי סבתה האמיתית!

זאת למדונו חז"ל בשאלתם: "מהיכן היה אותו חושך". מה גרם לאותו חשך שיבוא!

תשובתם: "מחשך של גיהנם", מעשיהם האפלים ויצריהם הרעים, הם שהביאוהו!
(מכתב מאליהו ח"ב, ע"מ 249)

"אני ולא מלאך"

לא היה בכח מלאך לפעול התעלותו איתא בשם האריז"ל. שמלאך לא היה יכול להתקיים בטומאת ערות מצרים. וביאר הגרי"ג הלוי שארר זצ"ל, שאין פירושו שהמלאך היה נטמא או מתבטל, שבוודאי אין המלאך שייך לעולם הזה כלל. אלא הכוונה שהקדושה הנשפעת מן המלאך לא היתה יכולה להתקיים שם. והרי תכלית התגלות הקדושה ד"בבילה הזה אני עובר בתוך מצרים" היתה כדי שבני ישראל יתעלו לקראת ההתגלות, ולפיכך לא נשלח להם מלאך, כי לא היה די בקדושתו להדוף את הטומאה, ונצרך שההתגלות תהיה על ידי הקב"ה בכבודו ובעצמו. ואז נתקיים "אני יוצא בתוך מצרים", שה"אני" המלוכב ומוסתר בלבושי הטבע בוקע ויוצא מכל המסכים וההסתרות, ומתגלה כבוד הקב"ה בכבודו ובעצמו. ועל כן היה "אני ולא מלאך", כי רק ה"אני" יכול היה להתגלות ולהשפיע בהגלות מלכנו אור של קדושה שיתעלו בני ישראל על ידה ולקראתה, "ולא מלאך", שלא היה בכח קדושת מלאך לפעול כן.
(אור גדליה)

"יורא ישראל את היד הגדולה"

מתפלת "נשמת כל חי" למדנו, שכאשר האדם מודה על הטובות הנעשות עמו, עליו להכיר טובה לקב"ה גם על הנסים הקודמים, החל מבראשית: "מלפנים ממצרים גאלתנו". אף בברכת המזון. כשאנו מודים על האוכל, שבים אנו ומודים: "על שהנחלת לאבותינו ארץ חמדה טובה ורחבה ועל שהוצאתנו מארץ מצרים". אף ישראל, שעברו ביבשה בתוך הים, ובאו להודות על נסי יציאת מצרים, שבחו והודו החל מן הנס הראשון של תחלת תהליך הגאולה: ממשית משה רבינו מן היאור על ידי בתיה בת פרעה. שכדוע, כאשר שלחה בתיה את זרועה לעבר התבה השתרבבה ידה והתארכה עד שהגיעה לתבה. וזהו שנאמר: "יורא ישראל" – התבוננו היהודים וזכרו "את היד הגדולה" של בתיה בת פרעה, ואת כל הנסים שנעשו מאז, "אשר עשה ה' במצרים", ואמרו שירה על הכל!
(עוד יוסף חי, סוף בשלח)

"והגדת לבנך"

באספת רבנים שנערכה בגרודנה בשלהי שנת תרפ"ד העלתה השאלה כיצד על הרבנים לנהוג בענין דרשות תוכחה ותטפת מוסר. היו שגרסו כי רוחות הפרצים של ההשכלה והתנועות המהפכניות שהתסיסו את הנער ועקרוהו משרשיו עזות כל כך, שאין בכח המחאות המלוליות לעצרו, ויש לקים את הכלל "כשם שמצוה לומר דבר הנשמע, כך מצוה שלא לומר דבר שאינו נשמע" (יבמות ס"ה ע"ב).

לאחר ויכוח ממושך ולוהט, הופנו כל העינים אל רבן של ישראל.

קם החפץ חיים זצ"ל, ופתח בסיפור מעשה: "לפני כחמישים שנה נקלעתי לקיוב ביום חורף קר. הכפור הצורב חתך באיברים, וברחוב העיר עמדה יהודיה ישישה וסל של אגסים מיובשים בידה: "קנו יהודים", הכריזה על מרכולתה, "אגסים מיובשים

בשלש קופיקות הליטרה, ליטרה בשלוש קופיקות! קנו, יהודים, אגסים מיובשים... התבוננתי כיצד קוראת היא, ולשוא. איש לא סר, איש לא קונה מאומה. נכמרו רחמי על האשה הקופאת בציה וגרונה נחר לשוא. נגשתי אליה ושאלתי: "מה תועלת יש בקריאותיך, הן רואה את שאין איש קונה, ומדוע תקפאי פה לחינם? לכי לביתך, ולפחות לא תקפאי מקור!"

"תודה על עצתך", ענתה האשה. "אבל עומדת אני במקום זה כבר ארבעים שנה ומכריזה על מרכולתי, וגם לי נדמה שאין קונים לעולם. אך מששבה אני לביתי נוכחת אני לדעת שהסל קל ויש מעות באמתחתי... והויכוח הוכרע על ידי אותה ישישה... (החפץ חיים חייו ופעליו, ח"ב תקי"ד)

"ולא יתן המשחית לבא אל בתיכם לנגוף"

(יב, כג)
תמוה, הלא בעל ה"הגדה של פסח" שנה ושילש שמכת בכורות היתה על-ידי הקב"ה עצמו, וכמו שנאמר "ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה, אני ולא מלאך וכו'", אם כן מה מקום יש כאן ל"משחית"? אלא, כיון שהיו אנשים מבני ישראל שהגיעו שעתם למות בערב זה, אמר הקב"ה, שכדי להגדיל את הנס, ולא לתת פתחון פה למצרים, לא ימותו אותו לילה אפילו אלה. זהו שנאמר "ולא יתן המשחית – הוא מלאך המות – לבא אל בתיכם לנגוף". (בשם הגרי"א)

הליכות והלכות

המשך מדיני מוקצה

סוג נוסף: בסיס לדבר האסור. פירוש, כלי שמשמש בסיס למוקצה אף על פי שהכלי עצמו אינו מוקצה אך כיון שמשמש למוקצה נהפך דינו כמו המוקצה. ולכן אפילו אם יוסר המוקצה עדיין יסור האיסור במקומו על הבסיס (כגון מגש של פמוטים). בכדי שיחול דין מוקצה על ה"בסיס" צריכים להתקיים התנאים הבאים:

א. שהניח בכוונה תחילה שיונח פת בתוך בסיס לשבת, אולם אם שכח את המוקצה על הבסיס או אפילו שם בכוונה אלא שרצה לסלקו לפני שבת ושכח אין בזה דין "בסיס", ואם יוסר המוקצה יהיה מותר. וכל זה כאשר הניח בעל החפץ או אחר ברשותו את המוקצה דאילו אדם אחר לא אוסר חפץ שאינו שלו.

ב. כשהניח בכוונה שישאר שם בשבת צריך שיהיה מונח עליו כל בין השמשות, אך אם הניח לאחר בין השמשות (כגון שולחן שהניח עליו קליפות שאינן ראויות למאכל בהמה והניחם בשבת) אין בזה דין בסיס, ואם יסלק את המוקצה באופן שמותר לסלקו יחזור השולחן להיתרו הראשון.

וא"כ אם הניח פמוטים על מגש ביום שישי כיון שכוונתו שיהיה המגש בסיס לפמוטים נהפך המגש למוקצה כמו הפמוטים. ולכן אפילו אם יוסרו הפמוטים על ידי גוי או קטן או ינער אותם מהמגש עדיין ישאר המגש מוקצה כמו שהיה כאשר היו עליו הפמוטים. ומוסיף המ"ב שרק המגש מוקצה אבל המפה אינה מוקצה כיון שאין הפמוטים צריכים למפה ואם יוציא גוי את המגש עם הפמוטים

המפה מותרת אבל השולחן עדיין נשאר מוקצה כיון שגם הוא שימש בסיס לפמוטים. ודין המגש כדיון הפמוטים שהודלקו בערב שבת שהוא מוקצה מחמת גופו ולכן אין להזיז את המגש אפילו לצורך גופו או מקומו.

וכן יש לו כוס שעומדת להחזיק עטים ועפרונות כיון שהעטים הונחו בכוונה שיהיו בכוס אז אפילו ינער העטים עדיין תשאר הכוס מוקצה כדיון העט (כאן מותר לצורך גופו כגון שרוצה לשתות בכוס, כיון שלעט יש דין כלי שמלאכתו לאיסור ומותר לצורך גופו או מקומו).

כלומר דין הבסיס הוא כמו המוקצה בעצמו, וכל מה שמותר במוקצה מותר בבסיס וכל מה שאסור במוקצה אסור בבסיס. ולכן המגירה של כלי עבודה היא מוקצה ואין לפותחה.

בסיס לאיסור ולהיתר: אם יש בסיס שמשמש גם לאיסור וגם להיתר, כגון מגירה ובה כלי עבודה וגם סכ"מ לאוכל, במצב זה הקובע הוא הכלי החשוב יותר. אם הסכ"מ יותר יקר מכלי העבודה אז הוא הקובע ומותר לפותחה ולסוגרה, ואם כלי העבודה יקרים יותר אז אסור. וכן בכל בסיס יש לדעת מה חשוב יותר והוא יקבע את האיסור או ההיתר של הבסיס.

בזמן הקיץ יש שמקבלים שבת לפני זמן השקיעה, מ"מ הזמן הקובע הוא בין השמשות ממש ולא קבלת שבת ודוקא כל זמן בין השמשות ולא מקצתו וכן מובא בשם הרב אלישיב שליט"א (ספר שבות יצחק). ולכן אם הניח על שולחן שהיה מונח עליו חפץ מוקצה, דבר היתר חשוב, אפילו עשה כן לאחר שהדליקו נרות – מ"מ כיון שזה לפני השקיעה לא נהפך השולחן לבסיס לאיסור בלבד אלא גם להיתר, ושוב יחזיק תלוי דינו לפי מה שיותר חשוב.

דיני כסף בכיס: אם הניח כסף בכיס בכוונה שישאר בשבת ורוצה ללבוש את הבגד בשבת הדין הוא שאם זה כיס שתפור על ידי תפירה בד על הבגד כך שצידו הפנימי של הכיס זה הבגד עצמו (כמו שיש בכיס של חולצה וכו') כל הבגד נעשה בסיס ואסור בטלטול.

אבל כיס שרק תפור בשוליו לבגד והוא נפרד בפני עצמו, כמו כיסי המכנסיים, אין הבגד נעשה מוקצה כיון שהכיס טפל לבגד ולכן מותר לו לנער את המוקצה מהכיס וללבוש את הבגד.

ואם ירא לנערנו שמה יגב הכסף יוכל ללכת עם זה למקום שמור ושם ינער (כמובן לא ברחוב שאין בו עירוב כי אז יש איסור הוצאה ובודאי שאסור). אבל אפילו באופן הראשון, בכיס של חולצה, אם שכח את הכסף ובדעתו היה להוציא אותו אז גם שם יוכל לנער את הכסף וללבוש את החולצה כיון שאין בזה דין בסיס לדבר האסור.

כל המדובר הינו לגבי טלטול בידו אבל בגופו כגון ברגל שזה שינוי דעת מרן שמותר אפילו לצורך המוקצה. כגון אם מצא כסף על הריצפה מותר לדחפו ברגלו לפניו שלא יאבד וכדו' אך דעת "החזון איש" לאסור בזה אם זה לצורך המוקצה אפילו אם דחפו ברגלו.

Time Out for Values

E-mail info@tovnet.com

FOR THE FURTHERANCE OF JEWISH AWARENESS WORLDWIDE

16 Dolson Rd * Monsey * N.Y. * 10952 * TEL(845)352-7474 * FAX(845)352-7517

MONSEY	QUEENS	BROOKLYN	STATEN ISLAND	MIAMI	ISRAEL	ISRAEL	MEXICO
ישיבה וכולל 11 Calvert Drive משרד ראשי 16 Dolson Road T. 845-352-7474 F. 845-352-7517	בית מדרש וכולל בקר וערב 68-58 147 St. Flushing T: 718-263-6655 F: 718-268-4739	1950 E. 7 St. 718-251-9676	בית מדרש וכולל בקר וערב 5 Oakville Street 718-761-9913	שיעורים והרצאות 305-502-3876	בית מדרש וכולל "לקח טוב" רח' שאול המלך 40 סנהדריה 02-586-7469 לאברכים תלמידי חכמים מופלגים ירושלים	בחסות ביהכ"נ "היכל אליהו" 972-3-504-4276	כולל ישיבה ומדרשה לנשים Tecamachalco Mexico City T. 525-55589-8756 F. 525-55589-9101

המעוניינים לזכות ביום לימוד או יותר בכלל וישיבת לקח טוב

הלומדים בעמל וביגיעה ובהתמדה עצומה לרפואה, להצלחה, לפרנסה טובה, ולזרע של קיימא, לזיווג הגון, לחזרה בתשובה, לעילוי נשמה. נא לפנות בהקדם למשרד האגודה עם שמותם ושם אימם. תזכו למצוות. 845.352.7474

מעשה חכמים

מה הוא העניין הגדול בסעודת ראש חודש לתלמידי חכמים?

"החודש הזה לכם ראש חדשים" (יב, כ)

כתב רבי חיים פלאגיי ב"כף החיים" (סימן ל"ד כג) וז"ל: 'אשרי אדם שיש לו בראש חודש תלמידי חכמים על שולחנו. ומי שחננו ה' והושיב ישיבה בביתו, ראוי דביום ראש חודש יהיה עורך שלחן לפניו, כפי השגת ידו, דהוא דבר גדול שיהיה לו הצלחה והרווחה בכל החודש, ובחננוני נא בזאת'.

וצריך ביאור, מה הענין הגדול שבסעודת ראש חודש לת"ח: ואולי אפשר לומר שהרמז הוא ב'החודש הזה לכם', כי לחכמי ישראל יש שליטה על הטבע, וכשהם אומרים שהחודש מעובר – חוזרים הבתולים, וכך גם בשאר ענינים כגון בטרפות, והסמל לכך הוא ראשי חדשים, לכן מהראוי לערוך שלחן ת"ח בתחילת החודש, להראות שאנו מאמינים באמונה שלימה שהחודש הוא של החכמים.

ויש להוסיף ולומר שהסיבה שחז"ל שולטים על הטבע, היא, משום שהם מתעלים מעל הטבע, ומוסרים את כל-כולם לרצון בוראם. יבוא מי שביטל את טבעו, וישלוט על הטבע. (עלינו לשבח עמ' ר, רא)

אל ר' פנחס אליעזר וחזר ואמר לעומתו "צא אתה וכל העם אשר ברגליך" בהדגשה מיוחדת, חש בר' פנחס אליעזר כי מרן מצווה עליו לצאת לדרכו, ויקם וילך, והנה בו ברגע ממש יצא הולך לאויר העולם ושלוס לאם ולילד.

סיפר ר' פנחס אליעזר עובדא זו להגה"צ רבי ישראל יצחק רייזמן, חבר הבד"ץ, אמר לו הגאון רבי ישראל יצחק: לך נא ראה ב"רבינו בחיי" פרשת בא, פסוק הנו', ואז תבין מה היה כאן. (עולמות שחרבו)

לענין המדרגה, שכיון שקבלו עליהם הרי כבר מעתה עולים הם במדרגתם כאילו עשו. צא ולמד, אם קיבל אדם על עצמו להגיע לגדולות ונצורות בתורה ולעמול בתורה ככל יכולתו, הרי תיכף ומיד זוכה הוא בשל כך לסייעתא דשמיא המסייעתו בלמודו. ואם מתעצמת ומתחזקת הקבלה הזו על ידי הוכחה בפועל, ביושבו ללמוד באמת, הרי שוב גוברת גם השגתו בתורה, והוא עולה מחיל אל חיל במעלות התורה. (רבי אהרן קוטלר)

"והא לך לשון "רבינו בחיי"

"צא אתה וכל העם אשר ברגליך" – ואמר אין אני וישראל יוצאים מרשותך, עד שתשלחנו אתה בעצמך, ותצוה אותנו בכך "וואחרי כן אצא". והנה בכאן נשתלחו ישראל והותרו ממאסרם בכח עליון, ועל כן יוצא מן הכתוב הזה השם הידוע לאשה המקשה ללדת, וכוחו עצמו לפתוח מוסרות הולד שהוא אסור בבית האסורים, להוציא ממסגר לאויר העולם כדי שיזכה לתורה, כי האדם לעמל התורה יולד, כשם שישראל יצאו ממאסרם לקבל התורה בחדש השלישי. והשם הזה ידוע הוא לבעלי השמות ומפורסם בניקודו, ואמר ר' עקיבא קו"ף זה הקב"ה והבן זה.

"סגולה ללידה"

הרה"ח רבי פנחס אליעזר הכהן פקשר, נכנס פעם אל מרן ר' יואל טייטלבוים זיע"א וכולו אומר צער, היות ואשה אחת ממשפחתו מקשה לילד, והרופאים מודאגים אותה שעה ישב מרן ועבר על פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום (היתה זו פרשת בא) ר' פנחס אליעזר הגיש את הקווטל, אבל מרן לא הפסיק וקרא הלאה בפרשת השבוע, ורב פנחס אליעזר ניצב ללא סבלנות.

הגיע מרן אל הפסוק (יא, ח) "צא אתה וכל העם אשר ברגליך", הרים את קולו, נשא עינו

המשך פנינים לפרשה

"וילכו ויעשו בני ישראל כאשר צוה ה'" (יב, כח)

"וכי כבר עשו והלא מראש חודש נאמר להם, אלא מכיון שקבלו עליהם מעלה עליהם הכתוב כאילו עשו". (רש"י בשם מכילתא) אם עוד לא עשו מדוע "מעלה עליהם הכתוב כאילו עשו"?

אלא שגדר "מעלה עליהם הכתוב" אין משמעו לענין קבלת שכר "כאילו עשו", אלא

הילולא דצדיקא

יום שלישי	יום שני	יום ראשון	יום שבת	יום שישי	יום חמישי	יום רביעי
ט שבט	ח שבט	ז סבת	ו סבת	ה שבט	ד שבט	ג שבט
רבי רפאל ישעיה אוליא בן רבינו החיד"א	רבי יוסף נסים בן דהאן מח"ס מעשה בראשית	רבי דוד בידרמן האדמו"ר מלעלוב	רבי דוד חיים נכד הבן איש חי	רבי יהודה אריה ליב מגור בעל השפת אמת	רבי ישראל אבןעזרא בבא פאלי רבי משה ליב מסאסוב	רבי יוסף האדמו"ר מאכמישנוב

זכות הצדיקים תגן עלינו ועל כל ישראל אמן

נא לא לעיין בגליון בעת התפילה

שבת שלום

ולמוד מהנה!!!

העלון לעילוי נשמת
הצדקנית הרבנית היקרה
רחל בת שרה יגן ע"ה
ת.נ.צ.ב.ה